

Poselství Svatého otce Františka k 31. Světovému dni nemocných

(11. února 2023)

„Postarej se o něj.“

Soucit jako synodální léčebné cvičení

Nemoc je součástí naší lidské zkušenosti. Může se však stát nelidskou, pokud je prožívána v izolaci a opuštěnosti a pokud není doprovázena péčí a soucitem.

Když někam společně vyrazíme, je běžné, že se zastavíme, když je někdo unavený nebo překonává po cestě nějakou potíž. Právě v těchto chvílích je zřejmé, jakým způsobem kráčíme: zda cestu konáme společně, nebo zda jen jdeme stejným směrem, ale každý sám za sebe, staráme se o své zájmy a necháváme ostatní, aby „se nějak s cestou vypořádali“. Proto v tento 31. Světový den nemocných, uprostřed synodální cesty, vás vyzývám, abyste se zamysleli nad tím, že právě skrze zkušenost křehkosti a nemoci se můžeme učit jít společně podle Božího stylu, kterým je blízkost, soucit a něha.

V knize proroka Ezechiela, v jednom velkém proroctví, které patří k vrcholům celého Zjevení, mluví Pán takto: „Já budu pást své stádo, já jim dám odpočinek – praví Pán, Hospodin. Budu hledat ztracené, zpět přivedu rozptýlené, obvážu zraněné, posílím slabé, [...] pást je budu svědomitě“ (34,15–16). Zkušenost ztráty, nemoci a slabosti tvoří přirozenou součást naší cesty; nevyklučuje nás z Božího lidu, naopak nás uvádí do centra Pánovy pozornosti. On je Otcem a nechce na své cestě ztratit ani jedno ze svých dětí. Máme se tedy od něho učit, abychom byli skutečným společenstvím, které kráčí společně a je schopné nenechat se nakazit skartační kulturou.

Jak víte, encyklika *Fratelli tutti* navrhuje aktualizovanou interpretaci podobenství o milosrdném Samaritánovi. Zvolil jsem ho jako stěžejní bod obratu, abych mohl vystoupit ze „stínů uzavřeného světa“ a „představovat si a vytvářet svět otevřený“ (srov. č. 56). Mezi tímto Ježíšovým podobenstvím a mnoha způsoby, jimiž se dnes bratrství popírá, existuje hluboká spojitost. Zejména skutečnost, že zbitý a okradený člověk je *opuštěn* u silnice, představuje stav, v němž se nachází příliš mnoho našich bratří a sester právě ve chvíli, kdy potřebují největší pomoc. Rozlišit, které útoky na život a jeho důstojnost vycházejí z přirozených příčin a které jsou způsobeny nespravedlností a násilím, není snadné. Míra nerovnosti a převaha zájmů několika lidí dnes ovlivňují prakticky každé lidské prostředí do té míry, že je obtížné považovat jakoukoli zkušenost za „přirozenou“. Veškeré utrpení se odehrává v „kultuře“ a mezi jejími protiklady.

Důležité je však rozpoznat stav osamělosti a opuštěnosti. Tuto ubohost lze překonat dříve než jakoukoli jinou nespravedlnost, protože – jak nám říká podobenství – k jejímu odstranění stačí okamžik pozornosti a vnitřní pohnutka k soucitu.

Dva kolemjdoucí, považovaní za duchovní, uvidí zraněného muže a nezastaví se. Třetí, Samaritán, který je terčem opovržení, je však pohnut soucitem, postará se o cizince na cestě a jedná s ním jako s bratrem. Díky tomu, aniž by o tom nějak přemýšlel, mění věci a vytváří svět více bratrský.

Bratři a sestry, na nemoc nejsme nikdy připraveni. A často si nechceme připustit ani stárnutí. Bojíme se zranitelnosti a všudypřítomná tržní kultura nás nutí ji popírat. Pro křehkost tady není místo. Když k nám vtrhne zlo a zaútočí na nás, nechá nás na zemi v bezvědomí. Může se pak stát, že nás druzí opustí, nebo se nám bude zdát, že je musíme opustit my, abychom se necítili jako jejich břemeno. Tak začíná osamělost a na nás dotírá hořký pocit křivdy, pro který jako by se i nebe uzavřelo. Je opravdu namáhavé zůstat v pokoji s Bohem, když náš vztah s druhými a se sebou samými je narušený. Proto je tak důležité, aby se celá církev i v souvislosti s nemocí opírala o evangelijní příklad milosrdného Samaritána, a tak se stala opravdovou „polní nemocnicí“; její poslání se totiž, zvláště v současných dějinných okolnostech, projevuje ve vykonávané péči. Všichni jsme křehcí a zranitelní, všichni potřebujeme soucitnou pozornost, která se umí zastavit, přiblížit, uzdravit a pozvednout. Tíživá situace nemocných je proto výzvou, abychom překonali lhostejnost a zpomalili tempo těch, kteří si počínají, jako by neměli žádné sestry a bratry.

Světový den nemocných totiž nevyzývá pouze k modlitbě a k citlivé blízkosti k trpícím, ale také k tomu, aby Boží lid, zdravotnická zařízení a občanská společnost hledaly nový způsob, jak postupovat společně vpřed. Na začátku citované Ezechiellovo proroctví obsahuje velmi tvrdý soud nad prioritami těch, kdo vykonávají ekonomickou, kulturní a vládní moc nad lidmi: „Sytili jste se mlékem, odívali vlnou, vykrmená zvířata jste si zabíjeli, ale stádo jste nepásli. Neposílili jste, co bylo slabé, neuzdravili jste nemocné, neobvázali jste, co bylo zraněné, nepřivedli zpět, co bylo rozptýlené, nehledali ztracené, násilím jste ovládali silné“ (34,3-4). Boží slovo vždy přináší světlo a je aktuální. A to nejen v tom, co odsuzuje, ale i v tom, co navrhuje. Závěr podobenství o milosrdném Samaritánovi nám totiž napovídá, jak bratrství, započaté při osobním setkání, lze rozvinout i v organizovanou péči. Hostinec, hostinský, peníze, slib, že se budeme navzájem informovat (srov. Lk 10,34–35): to vše nás nutí myslet na službu kněží, na práci zdravotníků a sociálních pracovníků, na nasazení rodinných příslušníků a dobrovolníků, díky nimž se každý den a v každé části světa staví dobro proti zlu.

Léta pandemie zesílila náš pocit vděčnosti za ty, kteří každý den pracují pro zdraví a pro vědecký výzkum. Nestačí však se z tak velké kolektivní tragédie vzpamatovat jen vyznamenáním hrdinů. Covid-19 tuto skvělou síť dovedností a solidarity podrobil zkoušce a ukázal strukturální limity stávajících systémů sociálního zabezpečení. Je proto nutné, aby vděčnost byla v každé zemi doprovázena aktivním hledáním potřebných strategií a zdrojů tak, aby byl každému člověku zaručen přístup ke zdravotní péči a základní právo na zdraví.

„Postarej se o něj“ (Lk 10,35) je doporučení Samaritána hostinskému. Ježíš ho opakuje i každému z nás a na konci nás nabádá: „Jdi a stejně jednej i ty.“ Jak jsem zdůraznil v encyklice *Fratelli tutti*, „toto podobenství nám ukazuje, jak se může společnost obnovovat s pomocí mužů a žen, kteří se ztotožňují se zranitelností druhých, kteří odmítají vytváření jakési exkluzivní společnosti, a naopak jednájí jako bližní, když padlého člověka pozvedají a

navracejí mu čest, aby dobro bylo pro všechny“ (č. 67). Ve skutečnosti „jsme byli stvořeni k plnosti, které lze dosáhnout jen v lásce. Nesmíme být lhostejní k utrpení“ (č. 68).

Také 11. února 2023 vzhlížeje k lurdské svatyni jako k proroctví, jako k ponaučení svěženému církvi v srdci moderní doby. Není hodnotné jen to, co funguje, a není podstatný jen ten, kdo vyrábí. Nemocní lidé jsou centrem Božího lidu, který kráčí vpřed spolu s nimi jako proroctvím takového lidstva, v němž je každý vzácný a nikdo nemá být odhozen.

Přímlovám Panny Marie, Uzdravení nemocných, svěřuji každého z vás, kteří jste nemocní, vás, kteří o ně pečujete v rodinách, svou prací, výzkumem a dobrovolnickou činností, i vás, kteří se snažíte vytvářet osobní, církevní a občanská pouta bratrství. Všem z celého srdce posílám své apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 10. ledna 2023

FRANTIŠEK